

NIEBYTNOŚĆ (160) *sb f*

Zawsze w pisowni łącznej.

e oraz o jasne.

sg *N* niebytność (9). ◊ *G* niebytności (11). ◊ *A* niebytność (18). ◊ *I* niebytnością (5). ◊ *L* niebytności (117).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *Nieobecność; brak w danym miejscu; absentia* *Mącz, Modrz, Calep, JanStat, Cn* (154) : *Desiderium pro absentia, Niebitność. Mącz* 83a, 1c, 429c; *Calep* 8a.

a. *O ludziach* (147) : Na przyjaciół w niebytności pamiętaj. *BielŻyw* 44.

niebytność czyja [w tym: *G sb i pron* (73), *pron poss* (37), *ai poss* (20)] (130): *ComCrac* 15v; *HistAl G*; *Commiffarze* mają grńnice czynić/ nie bacząc nic nń niebytność *Sthárofty* álbo tego co íkńrzy o grńnice *UstPraw* 12v; *BielKron* 100v, 302; *HistRzym* 35v, 77v; Ale *wneth* Pńnu powińda przyczynę: czemu *iey* brńt *vmńrł*/ y *nienayduie* *inńzey*/ *iedno* niebytność *Pńńfka. BielKaz* C3v; *PaprPan* [Hh5]v; *fex aut septem ab Aula absentium* niebytnościń/ *innych* *władza* nie ma íe przerywńć. *SarnStat* 443; tedy nie bacząc nń niebytność *Sędzięgo*/ [...] *Pńfarz* y *Komornicy* bęńdńcy przy leżeniu *Ksińg* o *zbiegłęgo* *Kmieciń* bęńdń *ńdźńć* y *ńkńzowńć*. *SarnStat* 918, 20, 198, 363 [2 r.], 467, 481 (20). *Cf* *niebytność czyja w czym, Wyrażenia przyimkowe.*

niebytność czyja w czym (1): A *ńzby* dla *iego* niebytności w *ńdźniech* *ńńkie* *omieńzkńnie* *niebył*o/ *niechby* *iy* tedyż do *drugich* *ńdźziow* *odesłń*. *ModrzBaz* 93.

W porównaniu (1): *Więc* nie od *rzeczy* *mowi* *Publius*, *rownńńc* *Pińńństwo* z *niebytnościń*. *KlonWor* 70.

W charakterystycznych połączeniach: niebytność biskupia (2), *cesarska, deputata* (2), *drugich, in(n)ych* (4), *komornikow, krola (krolewska, IKM)* (17), *marszałkow, mężowa, mistrzow, ojca, opatow, pana (pańska, paniej)* (10), *pana podskarbiego (koronnego)* (5), *pisarska* (2), *podśędk* (5), *pozwanego, przełożonych, sędzięgo* (8), *starosty* (2), *starszego, strony* (4), *wojewodza* (2), *zakonnikow; przyczyna niebytności* (2); *na niebytność nie baczyć* (6); *przez niebytność mieć kłopot, mieć wiele smutku, upaść; w niebytności obrany (wybrany) [kim, na kogo]* (6), *sńdy odprawowńć, osędzić [kogo]* (3), *rozkazńć [komu], być wskazan.*

Wyrażenia przyimkowe w znaczeniu 'w czasie nieobecności; zaocznie': »pod niebytność [czyjń]« (3): A *tych* *ktńrzy* [...] *pod* *tę* *niebytność* *nńńzę*/ *chęci* y *ńłuzby* *znńczńe* *bęńdń* *nam* *pokńzowńć*/ [...] *nam* *wedle* *powinńci* [*hetman*] *ńńłęcńć* *powinńen* *bęńdzie*. *SarnStat* 437, 6, 119.

»*prze(z)* *niebytność* [czyjń]« (3): *ńż* *to* [*Luter*] *nie* *bez* *przyczyny* *vczynił*/ *gdyż* *przez* *iego* *niebytność*/ *wielkie* *ńwńchrzene*/ *dział* *ńe* w *Kńsciele* *Witemberńkim* *BielKron* 198, 378; *Aczńi* *tu* w *Polńcze* *prze* *niebytność* *iego*, *Działy* *ńe* *zwnđy* y *niemń*o *złęgo*. *KlonKr* E2v.

»*przy* *niebytności* [czyjń]« (2):

~ *W przeciwstawieniu:* »*przy* *obecności* ... *niebytności*« (2): *SKńzuiemy*/ *ńż* *ieśliby* *ńtronń* *prńwuińca* *ńe* *przed* *nńmi*/ *ńlbo* *przy* *innych* *Pńńow* *obecności*/ *ńbo* *też* *niebytności* [*praesentia vel absentia* *JanStat* 649] *śmń*ł *mńwić*: *że* *Sędziń* *źle* *pońtńpił* *SarnStat* 560 [*idem*] 796. ~

»w niebytności« (105): *Indicta caussa damnari, W niebytności być wskazań. Mącz 87c; Ten to ieft Papież Mikołay pierwszy/ który w niebytności ná Papieftwo obrány/ potyfię krył od tego doftoieńftwá wćiekáiąc/ poki mógł. SkarJedn 217; SkarŻyw 317 marg; StryjKron 777; ActReg 157; WujNT 588.*

~ w niebytności czyjej [w tym: *G sb i pron (47), pron poss (29), ai poss (15)*] (91): *ComCrac 15v; LibMal 1544/88v, 1547/133v; SeklWyzn A, g4; ZapWar 1545 nr 2646; postanowili, żeby się w niebytności JKM sprawiedliwość nie odwłaczała. Diar 80, 23, 24, 27; DiarDop 111; GroicPorz p4, aa4; A wfwey niebytności [starostowie]/ mogą Sędziego prawnego á oliądłego w onym ftároftwie mieć UstPraw A2v, F4v; widząc to zámieftzanie wyełkie drudzy Kárdynali/ dáli Papieftwo Adryanowi nieznáiomemu w niebytności iego BielKron 198v; potkáli fie [ludzie cesarscy] s Fráncuzy mocnie w niebytności Cełárzkiey BielKron 201v, 119 [2 r.], 130v, 190v, 197v, 198 (17); Absentem cogitatione complecti, Myślic o kim w niebytności yego. Mącz 304a, 77c, 215b, 303a, 372d, 378b, 429c, 469b; OrzQuin M, M2; GórnDworz M3; RejPos 311v; ále go [zamek] [...] w niebytności Páná Duninowey/ Szwed nieodpowiednie pośiadł. KwiatOpis Bv; BudNT r6v; ModrzBaz 36v, 37; SkarJedn 98; wniebytności ftárfzego/ żaden Mnich wniś do kláftztoru Pánieńfkiego nie śmiał SkarŻyw 211, 317, 576; StryjKron 120; ReszPrz 103; Ciężar tákże dómowy [...] w méy niebytności muśi nieś fámá KochPieś 52, 19; PaprUp C2v; GostGosp 24, 108, 148; KochFrag 48; Toż czynili záfwe potomkowie iego Rzymfcy Bifkupi [...] nie tylko fámami przez fię/ ále y w niebytności fwey przez legaty fwoie. WujNT 461, 582, Philipp 2/12; SarnStat 6, 34, 44, 47, 118 (25); CiekPotr 1, 87.*

w niebytności od czego (1): *By snadź w niebytności JKM tu od Korony granice koronne od nieprzyjaciół pogranicznych nie były przegabane Diar 23.*

w niebytności gdzie (2): *Tegoż roku to ieft 1520. vrodził fie fyn Królowi Zygmuntowi pierwszego dnia miefiącá Sierpnia/ w niebytności krolewfkiey w Krákovie BielKron 418v, 198v.*

W przeciwstawieniach: »przy (a. w) bytności (5), obecnie (3), w przytomności (przytomnym będąc) (2), kiedy jest, przy obliczności, oglądawszy ... w niebytności« (13): *[syn ma być męczon] przy obliczności Oycowfkiey/ álbo też w niebytności z wiadomością iego GroicPorz ii2v; Iulius w rádzye áby mieyfce miał/ ták w niebytności iáko przytomności. BielKron 131; [potrzeba aby dworzanin był uczynnym] thák/ kiedy przyjaciel przy tym ieft/ iáko też w niebytności iego. GórnDworz M3; iákoście záfwdy poftłuzni nie iáko wbytności moiey tylko/ ále teraz dáleko więcey wniebytności moiey BudNT Philipp 2/12; ktory [ja sam Paweł] ácz obecnie ieftem podły między wámi/ ále w niebytności ieftem śmiały przeciwko wam [qui in faciem quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis]. WujNT 2.Cor 10/1, 2.Cor 9/11, 13/10, Philipp 1/27, 2/12; SarnStat 336, 425, 1204; SkarKaz 419a.*

Przysłowie: Nie vragay vmarłemu ani też w niebytności żadnemu. BielŻyw 20.

Szereg:»w niebytności i w niewiadomości« (1): Me absente atque insciente, W niebytności y w niewiadomości moiey. Mącz 372d. ~

Przen: Nieświadomość, nieprzytomność, nieobecność duchem [czyja] (1) : Kto fię z piiánym fwárzy/ obraża owego Co go ná ten czás niemálfz/ w niebytności iego. KlonWor 70.

α. O Bogu (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »w niebytności [czyjej]« (1): á y w niebytności twoiey przed fie okazuiesz dobrotliwości swoie wpośrzodku ludu fwego. *RejPs* 166.

b. O rzeczach [czego] (3) : ku vczyniieniu téy vftawy byliśmy porużeni szkodami y krzywdami poddanych náleznych/ które przychodziły piérwzych lat dla niebytności ksiąg Grodzkich *SarnStat* 538 [*idem*] 938.

W przeciwstawieniu: »bytność ... niebytność« (1): [słońce jest ciało] bytnością swoją dzyeń/ nyebytnością noc czyniące *KromRozm III* B6v.

2. Nieistnienie, brak pojawienia się (4) :

Wyrażenie przyimkowe: »w niebytności [czyjej]« = przed stworzeniem, narodzeniem się (4): y zachouana yey [*Maryjej*] czyłztołzoz wbołthwye yęfcze w yey nyebytthnołzoczy, boczym ona pyeruey wbołthwye łthworzona y począta *PatKaz II* 69, 23, 39, 53v.

3. Czas, gdy coś się nie odbywa [czego] (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »przy niebytności« (1): constitutia koronna [...] chczeni extendowacz thak około wielkich rokov niedoszcza albo przy ich niebithnosczi iako thes i ziemskich nie sandzenia *ZapWar* 1545 nr 2646.

»w niebytności« (1): Abowiem kto obęcnego karania nieśczierpiwa/ ten niełatwie w iego niebytności bywa wymawian. *KwiatKsiąż* D4v.

Synonimy: **1. nieobecność, nieprzytomność.**

Cf **BYTNOŚĆ**